



HNB

GODINA
HRVATSKE
NARODNE
BANKE

Makroprudencijalna dijagnostika

četvrto tromjesečje 2020.

godina VI · broj 13 · veljača 2021.



Sadržaj

Uvodne napomene	4
1. Identifikacija sistemskih rizika	4
2. Potencijalni okidači za materijalizaciju rizika	11
3. Recentne makrobonitetne aktivnosti	12
3.1. Odluka o privremenom ograničenju raspodjela	12
Okvir 1. Što stoji iza makrobonitetne mjere o privremenom ograničenju raspodjela?	14
3.2. Prenošnje odredbi CRD V koje se odnose na makrobonitetne aktivnosti u hrvatski zakonski okvir	21
3.3. Odluka o primjeni zaštitnog sloja kapitala za strukturni sistemski rizik	23
3.4. Preispitivanje sistemske značajnosti kreditnih institucija	24
3.5. Nastavak primjene stope protucikličkoga zaštitnog sloja kapitala za Republiku Hrvatsku u prvom tromjesečju 2022.	24
3.6. Kombinirani zaštitni sloj kapitala	25
3.7. Preporuke Europskog odbora za sistemske rizike	25
3.7.1. Preporuka Europskog odbora za sistemske rizike o dopuni Preporuke ESRB/2020/7 o ograničenju raspodjela tijekom pandemije COVID-19 (ESRB/2020/15)	25
3.7.2. Preporuka Europskog odbora za sistemske rizike koja se odnosi na notifikaciju Norveškoga nadležnog tijela o primjeni stope zaštitnog sloja za strukturni sistemski rizik u skladu s člankom 133. Direktive 2013/36/EU (ESRB/2020/14).	26
3.7.3. Preporuka Europskog odbora za sistemske rizike o identifikaciji pravnih osoba (ESRB/2020/12).	26
3.8. Provođenje makrobonitetne politike u drugim zemljama Europskoga gospodarskog prostora	27
Pojmovnik	31
Popis kratica	32
Dvoslovne oznake za zemlje	33

IZDAVAČ

Hrvatska narodna banka

Trg hrvatskih velikana 3, 10000 Zagreb

Telefon centrale: 01/4564-555, telefon: 01/4565-006, telefaks: 01/4564-687

www.hnb.hr

Molimo korisnike ove publikacije da pri korištenju podataka obvezno navedu izvor.

ISSN 2459-8704

Uvodne napomene

Makroprudencijalni dijagnostički proces sastoji se od ocjenjivanja makroekonomskih i financijskih odnosa i kretanja koji mogu rezultirati narušavanjem financijske stabilnosti. Pritom se pojedinačni signali koji upozoravaju na povećan stupanj rizika detektiraju na temelju kalibracija statističkim metodama, regulatornih standarda ili stručnih procjena. Oni se sintetički prikazuju u mapi rizika, a indiciraju razinu i dinamiku ranjivosti te tako olakšavaju postupak identifikacije sistemskog rizika, što podrazumijeva određivanje njegove prirode (strukturna ili ciklička), lokacije (segment sustava u kojem se razvija) i izvora (primjerice, odražava li više poremećaje na strani ponude ili na strani potražnje). S obzirom na tu dijagnostiku, optimizira se instrumentarij i kalibrira intenzitet mjera koje bi trebale najučinkovitije djelovati na rizik, reducirati regulatorni rizik, uključujući mogućnost nepoduzimanja aktivnosti, te minimizirati potencijalna negativna prelijevanja na druge sektore kao i neočekivane prekogranične učinke. Osim toga, tržišni sudionici informiraju se o identificiranim ranjivostima i rizicima koji bi se mogli materijalizirati i ugroziti financijsku stabilnost.

1. Identifikacija sistemskih rizika

Ukupna izloženost sistemskim rizicima tijekom četvrtog tromjesečja 2020. godine zadržala se na visokoj razini. Pritom je, u odnosu na procjenu za treće tromjesečje (objavljenoj u mapi rizika u publikaciji [Makroprudencijalna dijagnostika, br. 12](#)), došlo do porasta kratkoročnih rizika u nefinancijskom sektoru (Slika 1.). Početak cijepjenja protiv koronavirusa budi nade u zaustavljanje pandemije sredinom 2021., no ono u cijelom EU-u zasad napreduje sporo, što povećava rizik od prolaska kroz još jedan val bolesti COVID-19 do sredine ove godine. Potencijalno ponovno postroživanje mjera ili produljivanje mjera na snazi i mogućnost ponavljanja slabe turističke sezone djeluju na rast neizvjesnosti, pogotovo kod privatnog sektora, a izdaci povezani sa zagrebačkim i pokupskim potresima opterećuju državne financije.

Hrvatska je od lipnja do kraja 2020. godine bila jedna od zemalja s najblažim epidemiološkim mjerama u Europi, ali ujedno i zemlja sa znatno većim brojem novozaraženih i preminulih u odnosu na broj stanovnika (Slika 2.). Do početka lipnja Hrvatska je imala jedne od najstrožih epidemioloških mjera u Europi, no nakon ljeta postala je jedna od zemalja s najblažima. Blaži pristup mjerama načelno omogućuje manje negativne kratkoročne utjecaje na gospodarstvo, ali su na gospodarska kretanja istodobno negativno utjecale promjene ponašanja potrošača zbog straha od zaraze (primjerice, smanjenje mobilnosti započelo je znatno prije od uvođenja strožih epidemioloških mjera). S obzirom na snažan rast broja novozaraženih i umrlih od koronavirusa nakon rujna te približavanja kapaciteta zdravstvenog sustava svojim limitima, s malim vremenskim odmakom uvedene su nešto strože epidemiološke mjere. Na prijelazu iz 2020. u 2021. godinu ostvareno je smirivanje epidemije u Hrvatskoj.

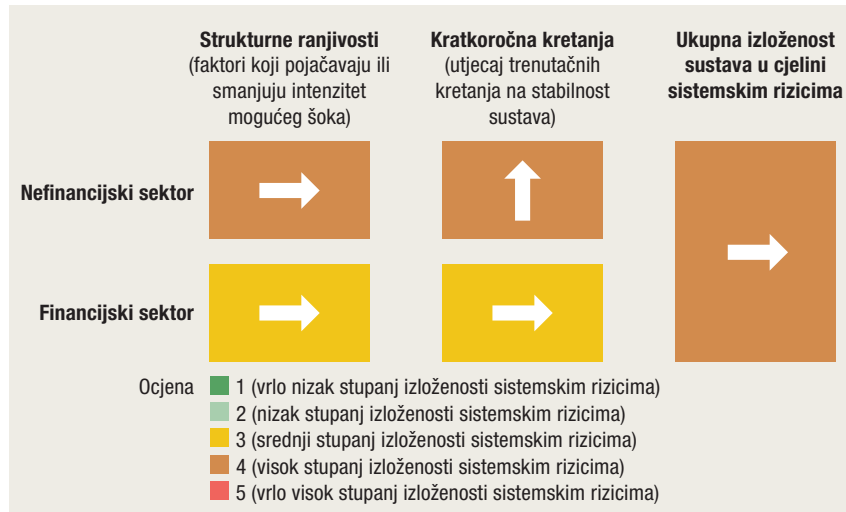
Razorni pokupski potres na kraju godine (magnituda 6,2 po Richteru) doveo je do ljudskih žrtava i velikoga gubitka stambenog fonda u središnjoj Hrvatskoj. No, zbog blizine epicentra došlo je i do dodatnih oštećenja zgrada u Zagrebu i okolici, koje su bile pogođene i potresom u ožujku (magnituda 5,5 po Richteru). Kako u međuvremenu nije započela sustavna sanacija glavnoga grada, većina troškova sanacije šteta tek treba nastati, no štete su svakako dovele do enormnoga gubitka vrijednosti imovine. Prema procjenama Građevinskog fakulteta u Zagrebu materijalna šteta od potresa u Zagrebu iznosi 85,9 mlrd. kuna (23,4% BDP-a u 2020.), a troškovi kratkoročne sanacije šteta od potresa u Zagrebu iznose 34,6 mlrd. kuna (9,4% BDP-a u 2020.), pri čemu još ne postoje procjene šteta od pokupskog potresa.¹

Pad gospodarske aktivnosti u 2020. mogao bi biti veći nego onaj 2009. izazvan svjetskom financijskom krizom. Iako se u 2021. godini očekuje oporavak gospodarstva, intenzitet tog oporavka neizvjestan je. Prema projekciji HNB-a iz prosinca 2020. ([Makroekonomska kretanja i prognoze, br. 9](#)) očekuje se da bi pad BDP-a u 2020. mogao iznositi 8,9%, čime Hrvatska pripada skupini snažnije pogođenih zemalja EU-a (očekivani pad gospodarstva u 2020. za EU iznosi 7,4%²), a rast u 2021. godini 4,9%. Projekcija HNB-a temelji se na pretpostavci normalizacije epidemiološke situacije i ukidanja većine mjera u Hrvatskoj i njezinim glavnim vanjskotrgovinskim partnerima do sredine 2021., što se u ovom trenutku čini razumnim, ali ne mora se nužno dogoditi. Stoga su projekcije gospodarskih kretanja u 2021. godini izrazito osjetljive na razvoj epidemiološke situacije (hoće li biti novi val ili novi soj koronavirusa, kolika je djelotvornost cjepiva, koliko

¹ Izvor: Građevinar, broj 10, 2020. (<http://www.casopis-gradjevinar.hr/arhiva/issue/272>)

² Procjena Europske komisije, *Autumn forecast*, studeni 2020.

Slika 1. Mapa rizika, četvrto tromjesečje 2020.



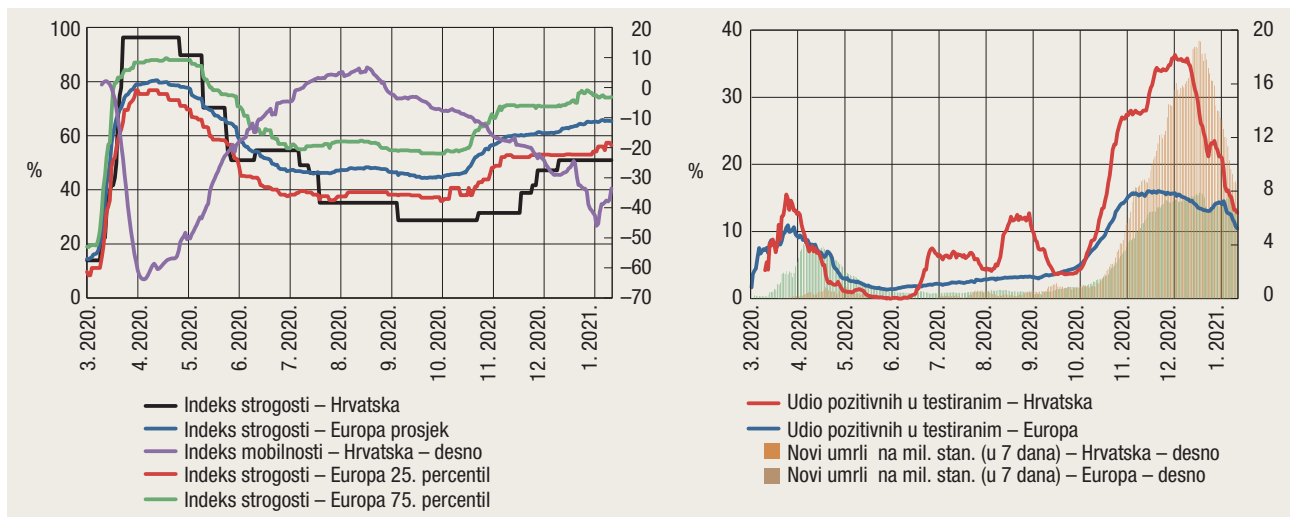
Napomena: Strelice označuju promjene u odnosu na Mapu rizika za treće tromjesečje 2020. objavljenu u [Makroprudencijalnoj dijagnostici, br. 12](#) (listopad 2020.).

Izvor: HNB

će trajati epidemiološke mjere i sl.). Iako su se na prijelazu u 2021. godinu potrošačka i poslovna očekivanja u građevinarstvu zadržala iznad dugoročnog prosjeka, a ona u industriji oko dugoročnog prosjeka, poslovna očekivanja u trgovini i sektoru usluga i dalje su mnogo slabija.

Uvjeti financiranja ostali su iznimno povoljni zahvaljujući kretanjima na međunarodnim financijskim tržištima i domaćim mjerama monetarne politike. HNB je odlučnim mjerama u prvoj polovini 2020. uspješno stabilizirao domaća financijska tržišta, dok u drugoj polovini godine nije bilo značajnijih pritisaka na domaćem deviznom tržištu pa su očuvani povoljni uvjeti financiranja za sve sektore. Također je zabilježen oporavak vrijednosti imovine na domaćem nebankovnom financijskom tržištu, pogotovo investicijskih fondova, i to pod utjecajem povećanih

Slika 2. COVID-19 u Hrvatskoj i Europi: strogost mjera, indeks mobilnosti, novi slučajevi i smrtni slučajevi



Izvor: COVID_podaci: <https://ourworldindata.org/coronavirus>, indeks mobilnosti: Google LLC "Google COVID-19 Izvješće o mobilnosti" Blavatnik School of Government – University of Oxford, podaci do 15. siječnja 2021., obrada HNB-a

neto priljeva, ali i pozitivnih tržišnih kretanja, a istodobno povećao se i promet na domaćem dioničkom tržištu. Normalizaciju stanja na različitim segmentima financijskog tržišta (devizno, novčano, obvezničko i dioničko) prikazuje indeks financijskog stresa, koji se spustio na uobičajene pretkrizne vrijednosti. Također, u drugoj polovini rujna kreditna agencija Standard&Poor's potvrdila je zadržavanje kreditnog rejtinga Hrvatske u investicijskom razredu (BBB-/A-3), uz stabilne izgleda.

Za ublažavanje posljedica šoka od pandemije tijekom 2020. godine na snazi je bio niz Vladinih mjera za olakšanje financijskog položaja poduzeća, a to je kratkoročno snažno pogoršalo stanje državnih financija. Oslobođenja poreza i doprinosa te potpore za zaposlenike zajedno su do kraja 2020. iznosili 3,7% BDP-a (vidi Okvir 1. Što stoji iza makrobonitetne mjere o privremenom ograničenju raspodjela?), što je s nepovoljnim utjecajem pada gospodarske aktivnosti dovelo do snažnog porasta rashoda opće države. Financijsku poziciju države olakšalo je povećano korištenje fondova EU-a, no s rastom rashoda došlo je i do cikličkog pada državnih prihoda, što je sve dovelo do snažnog rasta fiskalnog manjka i javnog duga. Prema Vladinim projekcijama, koje se također temelje na očekivanju normalizacije epidemiološke situacije, ovakvi bi se trendovi trebali prekinuti već u 2021. godini. Neovisno o tome hoće li se te projekcije ostvariti ili ne, javni je dug bio prekomjeran i prije pandemije te stoga nadalje predstavlja izraženi strukturni rizik u srednjem roku.

Rizici u nefinancijskom privatnom sektoru tijekom četvrtog tromjesečja dodatno su porasli s već povišene razine, pri čemu ranjivost poduzeća u pogođenim djelatnostima uvelike ovisi o dinamici gospodarskog oporavka te učinkovitosti i trajanju mjera usmjerenih na ublažavanje ekonomskih posljedica krize. Amortizeri stvoreni u pretkriznim godinama pomogli su poduzećima da koronakrizu dočekaju otpornija, što im je zajedno s paketom mjera za olakšavanje poslovanja omogućilo premošćivanje glavnih izazova u 2020. Poduzeća su pritiske na likvidnost u prvoj polovini godine ublažila korištenjem moratorija na postojeće kredite i novim kreditima za likvidnost, a istodobno je mnogim poduzećima država izravno pomogla financirati dio obveza. No, situacija za poduzeća u uslužnoj djelatnosti, čak i uz pomoć države, mogla bi postati neodrživa produljenjem krize.

Podaci o fiskalizaciji upućuju na to da su poduzeća ostvarila snažan pad prihoda u 2020. godini, dok će njihovi rezultati u 2021., uz brzinu oporavka, ovisiti i o sposobnosti prilagodbe novim uvjetima poslovanja. U odnosu na 2019. godinu, tijekom 2020. ukupan iznos

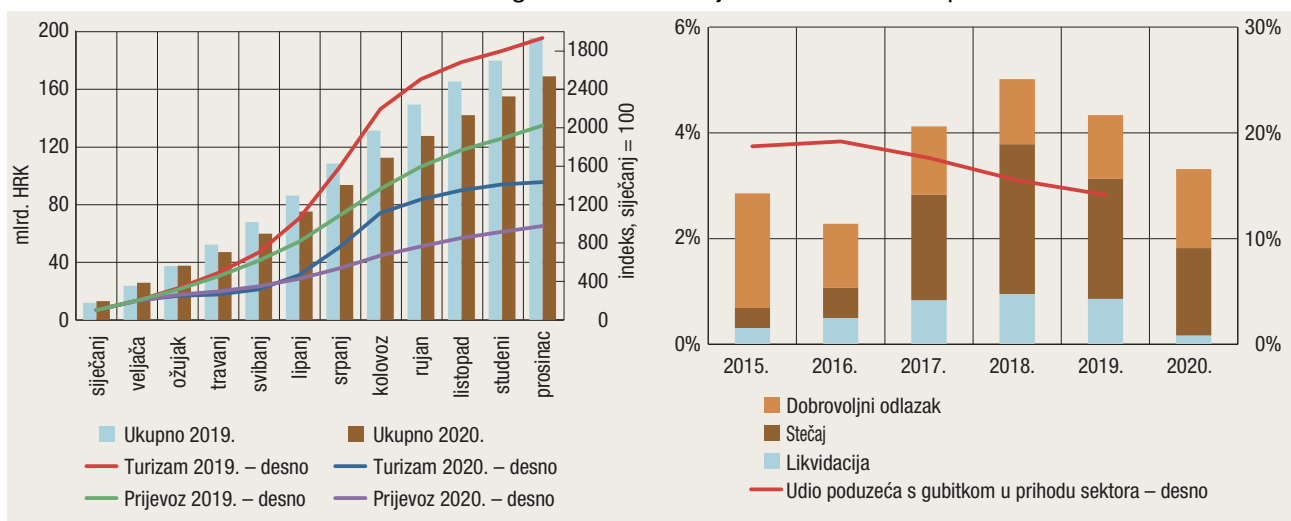
fiskaliziranih računa bio je manji za oko 13%, koliko bi približno mogao iznositi i pad prihoda iz poslovanja ovog sektora. To je nešto više u odnosu na također kriznu 2009. godinu, s time da je u 2020. pad prihoda izrazito neravnomjerno distribuiran među djelatnostima, uz znatno veći pad kod turizma i usluga. Prestanak pandemije i mjera za njezino suzbijanje glavni je preduvjet normalizacije poslovanja sektora poduzeća, odnosno snižavanja njegova rizika likvidnosti i solventnosti. No, prerano prepuštanje mnogih poduzeća tržištu, koje se značajno smanjilo tijekom 2020., a za neke trenutačno i ne postoji, moglo bi dovesti do zatvaranja dijela poduzeća i rasta nezaposlenosti. S druge strane, petina poduzeća u Hrvatskoj standardno ostvaruje gubitke, pri čemu je udio poduzeća gubitaša u ukupnom prihodu sektora u 2019. godini iznosio oko 14%. Zbog pandemije i potresa tijekom 2020. godine sudski su procesi bili sporiji pa je i izlazak poduzeća s neodrživim poslovanjem s tržišta bio usporen. Rješavanje pitanja neodrživih (tzv. *zombie*) poduzeća nužno je za transformaciju sektora poduzeća u smislu oslobađanja resursa za zdrava poduzeća koja će biti nosioci budućeg rasta (Slika 3.).

Neizvjesnost u vezi s trajanjem zdravstvene krize i gospodarskog oporavka dovodi do neizvjesnosti glede budućega kretanja zaposlenosti i plaća, što utječe na rast kredita sektoru kućanstava.

Usporedno s padom potrošačkog optimizma smanjila se potražnja kućanstava za kreditima te su nastavili rasti samo stambeni krediti podržani programom subvencioniranja. Vrijednost ukupne realne imovine kućanstava znatno se smanjila nakon dva razorna potresa, dok relativno visoka razina cijena nekretnina smanjuje njihovu dostupnost.

Kretanja na tržištu nekretnina pod snažnim su utjecajem državnog programa subvencioniranja. Trenutačna razina prosječnih cijena

Slika 3. Fiskalizirani iznos računa u 2020. godini i distribucija načina odlazaka poduzeća s tržišta



Napomena: Metodološki lom u seriji stečaja od 2016. godine odnosi se na izmjenu pravila za poduzeća koja ne predaju Godišnje financijske izvještaje.

Izvori: Porezna uprava i Fina (obrada HNB-a)

stambenih nekretnina na dosad najvišim razinama povezana je i s [programom subvencioniranja stambenih kredita APN-a](#). Osim subvencioniranja, na aktivnost tržišta nekretnina u Zagrebu utječu i drugi čimbenici: povoljni uvjeti financiranja, smanjen broj turista, napuštanje centra zbog nepovjerenja u sigurnost starijih zgrada građenih prije uvođenja protupotresnih pravila ili njihova saniranja i smanjivanje uredskih kapaciteta poduzeća uz uvjerenje da će se rad od kuće nastaviti i nakon završetka pandemije.

Likvidnost i kreditni potencijal bankovnog sustava dosegli su dosad najviše razine, što omogućava nastavak nesmetanog poslovanja banaka, a time i kreditiranja u zemlji. Pod utjecajem ekspanzivne monetarne politike HNB-a, dnevni višak slobodnih kunskih novčanih sredstva domaćega bankovnog sustava do kraja 2020. godine dosegno je dosad najvišu razinu, a likvidnost sustava mjerena koeficijentom likvidnosne pokrivenosti (LCR) zadržala se na visokim razinama, pri čemu nijedna banka nije tijekom 2020. zabilježila koeficijent likvidnosne pokrivenosti (LCR) manji od 100%, iako je to supervizor dopustio u kriznim uvjetima stresa.

Rast kapitaliziranosti bankarskog sektora u kriznoj 2020. godini postignut je kombinacijom supervizorskih mjera i regulatornih izmjena. Pod utjecajem naloga HNB-a o zadržavanju dobiti ostvarene u prethodnoj godini i njezinu uključivanju u kapital i drugih regulatornih izmjena (osobito usvajanje [Uredbe \(EU\) 2020/873](#) o izmjeni [Uredbe \(EU\) No 575/2013. \(CRR\)](#) u pogledu određenih prilagodbi kao odgovora na pandemiju koronavirusa, tzv. *CRR Quick fix*), stopa redovnoga osnovnoga kapitala dosegla je rekordnih 24% na kraju rujna. Također, HNB je u siječnju 2021. zbog i dalje prisutnih neizvjesnosti u vezi s učinkom trenutačnih izvanrednih zdravstvenih i gospodarskih okolnosti na poslovanje kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj donio Odluku o privremenom ograničenju raspodjela (vidi Poglavlje 3.1. i Okvir 1. Što stoji iza makrobonitetne mjere o privremenom ograničenju raspodjela?), čime se dodatno jačaju amortizeri za šokove.

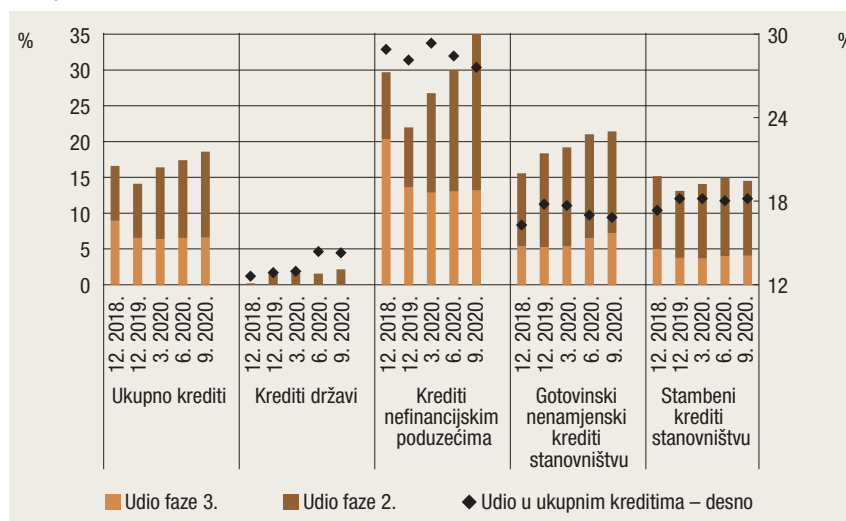
Niz mjera ekonomske politike usmjerenih na ublažavanje posljedica pandemije odgodio je suočavanje s potencijalnim rizicima za otpornost bankarskog sektora, koji prijete ponajprije putem kreditnog rizika. U trećem tromjesečju 2020. kreditni rizik nastavio se materijalizirati kod prihodonosnih izloženosti. Rast kredita u fazi 2, kod kojih se ocjenjuje da dolazi do povećanja kreditnog rizika od početnog priznavanja instrumenta, nastavio se te je njihov udio u ukupnim kreditima dosegno 12% (sa 7,6% na kraju 2019.), pod utjecajem kretanja u segmentu nefinancijskih poduzeća (porast s 8,4% na kraju 2019. na 21,9%). Istodobno, zahvaljujući prilagodbi pravila o klasifikaciji koja se odnose na odobrene moratorije i rastu novih izloženosti, udio

neprihodonosnih kredita (onih u fazi 3) u ukupnim kreditima i dalje je stagnirao. Tako je u prvih devet mjeseci udio ukupnih kredita banaka s povećanjem kreditnog rizika porastao s 14,1% na 18,6% (Slika 4.).

Kreditni rizik banaka dodatno je izražen kroz rast koncentracije izloženosti (Slika 4.). Rast izloženosti banaka prema središnjoj državi odražava povećane potrebe države za financiranjem. No, za razliku od prošle krize kada su prinosi na plasmane državi bili znatno viši, porast udjela izloženosti državi u portfelju banaka dodatno nepovoljno djeluje na profitabilnost banaka, koja je već opterećena okruženjem dugotrajno niskih kamatnih stopa. Nadalje, u aktivi banaka porastao je udio najugroženijih poduzeća koja su nastojala financirati svoje likvidnosne potrebe, dok su manje ugrožena poduzeća povećala viškove likvidnosti koje su deponirale kod banaka. Kod sektora stanovništva, pod utjecajem neosiguranih gotovinskih nenamjenskih kredita dolazi do rasta udjela nenaplativih kredita u ukupnim kreditima, dok se kod stambenih kredita kreditni rizik zasad nije značajnije materijalizirao. No, tržište nekretnina u Hrvatskoj, pogotovo ako se promatraju aktivnosti izvan programa APN-a, obilježeno je niskom likvidnošću i utržiivošću kolateralala. Također, kvaliteta kredita privatnom sektoru privremeno je potpomognuta ugovaranjem moratorija na kreditne obveze i zaustavljanjem provođenja ovrha kod stanovništva u razdoblju od sredine travnja do sredine listopada.

Porast kreditnog rizika banke zasad uspješno pokrivaju iz operativne dobiti pa je profitabilnost, iako smanjena, i dalje pozitivna. Dobit banaka u 2020. mogla bi iznositi oko polovine one

Slika 4. Kvaliteta kredita po portfeljima i udio kreditnog portfelja u ukupnim kreditima banaka



Napomena: Krediti u fazi 2 odnose se na prihodonosne kredite kod kojih je došlo do znatnog povećanja kreditnog rizika, a krediti u fazi 3 na neprihodonosne kredite kod kojih je došlo do gubitka.

Izvor: HNB

ostvarene u 2019. Niža ostvarena dobit uz istodobni rast bilance smanjila je pokazatelje profitabilnosti pa je na kraju rujna 2020. analizirani prinos na prosječnu imovinu (ROAA) iznosio 0,8%, a analizirani prinos na prosječni kapital (ROAE) 5,5%. Uz rastući kreditni rizik, zarade banaka opterećene su i dugotrajnim razdobljem niskih kamatnih stopa koji smanjuje neto kamatnu maržu, dok su troškovi poslovanja stabilni. Izazove za profitabilnost banaka treba očekivati i u idućoj godini s obzirom na to da je znatan dio učinaka krize odgođen primjenom niza mjera nosioca ekonomske politike.

2. Potencijalni okidači za materijalizaciju rizika

Nastavak pooštrenih epidemioloških mjera dovodi do pogoršanja sposobnosti otplate dugova privatnog sektora povećavajući rizik za solventnost poduzeća. Prvotni udar na bilance poduzeća ublažen je brзом reakcijom nosioca ekonomske politike pa su ona prebrodila pritiske na likvidnost. No, u ovom segmentu kreditni rizik nastavlja rasti unatoč značajnom priljevu javnih sredstava.

Nastavak rasta cijena realne imovine, unatoč pogoršanju fundamenata, dovodi do rasta rizika njihove iznenadne i snažne korekcije, koja bi potaknula i gubitke banaka. Sporiji oporavak u 2021. godini rezultirao bi većim rastom broja neurednih klijenata, unovčavanjem kolateralna i pritiskom na već znatno smanjene zarade banaka. Prema tome, iako dosad rizici nisu prijetili iz financijske sfere, njih ne treba zanemariti.

Učinkovit odgovor na pandemiju preduvjet je za brz ekonomski oporavak privatnog sektora, ali nepovoljno djeluje na dugoročnu održivost javnih financija, kojoj će trebati težiti čim se učvrsti oporavak. S obzirom na to da procjepljivanje napreduje relativno sporo, pojava novih, zaraznijih sojeva koronavirusa stvara rizik djelotvornosti postojećeg cjepiva. Na području mjera ekonomske politike prerano povlačenje mjera potpore može dovesti do turbulencija na financijskim tržištima, no s druge strane rezultira skokom javnog duga, čime se može otvoriti pitanje njegove održivosti.

3. Recentne makrobonitetne aktivnosti

Porast izloženosti sistemskim rizicima nastalima zbog šoka izazvanog pandemijom bolesti COVID-19, uz niz ranije poduzetih koordiniranih monetarnih i supervizorskih mjera, potaknuo je Hrvatsku narodnu banku na donošenje privremene makrobonitetne odluke o ograničenju raspodjela u 2021. godini. Uz to i redovne mjere makrobonitetne politike koje se odnose na zaštitne slojeve kapitala, provedene su i izmjene zakonskog okvira za provođenje makrobonitetne politike koje proizlaze iz prenošenja odredbi CRD V u hrvatski zakonodavni okvir. Hrvatska narodna banka u ulozi nadležnoga makrobonitetnog tijela nastavlja redovito pratiti gospodarska i financijska kretanja te će u području makrobonitetne politike djelovati prema potrebi i usklađeno s mjerama monetarne politike i supervizorskim (mikrobonitetnim) mjerama.

3.1. Odluka o privremenom ograničenju raspodjela

Hrvatska narodna banka kao tijelo nadležno za provođenje makrobonitetne politike Republike Hrvatske sredinom siječnja 2021. donijela je [Odluku](#) kojom se kreditnim institucijama privremeno ograničava provođenje raspodjela. Kreditne institucije tako do 31. prosinca 2021. ne smiju provoditi isplatu dividende, stvarati obveze isplate dividende, provoditi otkup vlastitih dionica, dodjeljivati varijabilne primitke identificiranim radnicima (tj. zaposlenicima čije profesionalne aktivnosti imaju značajan utjecaj na profil rizičnosti institucije) i izvršavati druge oblike raspodjela. Odluka je privremenoga karaktera, a Hrvatska narodna banka postojanje razloga za donošenje Odluke preispitat će najkasnije do 30. rujna 2021. i u skladu s time prilagoditi trajanje odluke, odnosno odlučiti o njezinu eventualnom ranijem ukidanju.

Svrha je odluke povećanje otpornosti kreditnih institucija i održavanje stabilnosti financijskog sustava u cjelini u uvjetima i dalje visokih neizvjesnosti u vezi s učinkom trenutačnih izvanrednih zdravstvenih i gospodarskih okolnosti na poslovanje kreditnih institucija. Odluka o privremenom ograničenju raspodjela tako se nadovezuje na supervizorsku mjeru iz ožujka 2020. kada je kreditnim institucijama izdan nalog da zadrže neto dobit ostvarenu u 2019. te da primjereno prilagode isplate varijabilnih primitaka. Naime, iako se nakon snažne kontrakcije gospodarstva u 2020. u tekućoj godini očekuje oporavak, negativni rizici koji bi ga mogli ugroziti i dalje su znatni (vidi Poglavlje 1.). Osim toga,

i dalje je na snazi niz mjera potpore kreditnim institucijama i njihovim klijentima, kojima su ublažene negativne posljedice pandemije bolesti COVID-19 na gospodarsku aktivnost u Republici Hrvatskoj, zbog čega pravi razmjeri krize još nisu prepoznati u bilancama kreditnih institucija (više o tome vidi u Okviru 1.).

Donošenjem Odluke o privremenom ograničenju raspodjela Hrvatska narodna banka usklađuje se i s odredbama [Preporuke](#) Europskog odbora za sistemske rizike o ograničenju raspodjela tijekom pandemije bolesti COVID-19 (vidi 3.7.1.).

Okvir 1. Što stoji iza makrobonitetne mjere o privremenom ograničenju raspodjela?

Makrobonitetnom mjerom o privremenom ograničenju raspodjela u 2021. godini pridonosi se očuvanju financijske stabilnosti, tako da se privremeno zaustavlja raspodjela dobiti kreditnih institucija, koja je djelomično i rezultat javnih potpora te privremenih regulatornih izmjena. Simulacije Hrvatske narodne banke pokazuju kako bi bez povoljnijega regulatornog tretmana došlo do većeg pogoršanja kvalitete kreditnog portfelja banaka i još slabijih poslovnih rezultata. S obzirom na smanjenje opsega potpora i očekivani istek moratorija, do kraja 2021. postat će jasniji razmjer učinka pandemije na poslovanje kreditnih institucija.

Na početku 2021. godine i dalje je na snazi niz mjera potpore kreditnim institucijama i njihovim klijentima, koje su nositelji ekonomskih politika inicirali u proljeće 2020. radi ublažavanja negativnih posljedica pandemije bolesti COVID-19 na gospodarsku aktivnost (o mjerama pomoći gospodarstvu u Republici Hrvatskoj vidi u: [Financijska stabilnost, br. 21](#), srpanj 2020. i [Makroprudencijalna dijagnostika, br. 12](#), listopad 2020.).

Nakon što su naznake pada gospodarske aktivnosti krajem prvog tromjesečja postale vidljive, uspostavljen je sustav mjera usmjerenih na stabiliziranje likvidnosti i solventnosti poduzeća. Visoke potpore kao i vrlo velik broj odobrenih moratorija privremeno su olakšali poslovanje poduzeća i financijski položaj kućanstava te su ujedno ublažili i odgodili utjecaj gospodarskog poremećaja na bilance banaka. U uvjetima pojačane neizvjesnosti glede financijske pozicije banaka, regulatori financijskog sektora diljem Europe naložili su financijskim institucijama da se suzdrže od isplata dobiti. Cilj je bio ojačati njihovu kapitalnu poziciju i time stvoriti preduvjete za nastavak kreditiranja potrebnog za oporavak gospodarstva kao i smanjenje rizika za solventnost financijskih institucija.

Mjere koje su poduzeli nacionalni regulatori u europskim zemljama, Europska središnja banka i Europski odbor za sistemske rizike bile su usmjerene prema svim kreditnim institucijama podjednako, neovisno o njihovu profilu rizičnosti i kapitalnoj poziciji, što je primjereno situaciji krize kada nije moguće odmah i u potpunosti ocijeniti posljedice na pojedine institucije. [Izvešće](#) ESRB-a o sistemskom ograničenju isplata dividenda, otkupa dionica i drugih isplata navodi da je, unatoč određenim nedostacima takve linearne mjere, ona opravdana zbog ključne funkcije koju financijske institucije obavljaju u gospodarstvu kao i zbog širokog raspona izravnih i neizravnih potpora koje su primile tijekom pandemije. Dodatno se naglašava važnost jedinstvenog djelovanja na

razini sustava kako bi se izbjegla potencijalna stigmatizacija institucija koje bi samostalno ograničile raspodjele, bilo zbog opreza ili zbog stvarnih problema u poslovanju. Upravo stoga se, u uvjetima produljene neizvjesnosti, takva ograničenja produžuju i tijekom 2021., u istom ili ponešto izmijenjenom obliku (vidi Poglavlje 3.6.1.).

Koliko su snažne mjere kojima je izravno i neizravno potpomognuto poslovanje banaka u Hrvatskoj?

Hrvatska narodna banka tijekom 2020. provodila je vrlo ekspanzivnu monetarnu politiku koja je omogućila da uvjeti financiranja u zemlji ostanu povoljni unatoč izbijanju krize, pa su viškovi likvidnosti na bankovnom tržištu na kraju 2020. godine dosegli čak 14% BDP-a (odnosno u godini dana porasli su s 33 mlrd. kuna na 52 mlrd. kuna), tečaj kune prema euru ostao je stabilan, a kamatne stope uglavnom su se nastavile smanjivati.

Istodobno je mjerama iz područja fiskalne politike u obliku izravnih državnih potpora, jamstava i javnih kredita prema nefinancijskim poduzećima i njihovim zaposlenima usmjerena pomoć u iznosu od oko 4,4% BDP-a. Iz Tablice 1. vidljivo je da je najveća pomoć gospodarstvu pružena u obliku potpora za zaposlene u pogođenim djelatnostima i poduzećima sa znatnim padom prihoda te raznih odgoda i oslobođenja poreznih i socijalnih davanja. S druge strane, putem Hrvatske banke za obnovu i razvoj (HBOR) i Hrvatske agencije za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO) odobren je tek manji iznos jamstava i novih kredita poduzećima pogođenima pandemijom.

U svojoj ulozi mikrobonitetnog supervizora kreditnih institucija, HNB je već u ožujku 2020. odgodio određene aktivnosti i ublažio regulatorni okvir za poslovanje kreditnih institucija u Hrvatskoj. Cilj tih mjera bio je omogućiti da u uvjetima pandemije kreditne institucije

Tablica 1. Javne mjere potpore poduzećima pogođenima pandemijom COVID-19 u 2020.

	30. 6. 2020.		31. 12. 2020.	
	mil. HRK	% BDP-a	mil. HRK	% BDP-a
Isplaćene potpore za zaposlene	4.906	1,3	7.570	2,1
Oslobođenja poreza i doprinosa	2.701	0,7	5.872	1,6
Odgode poreza i doprinosa	4.625	1,3	0	0,0
Javni krediti	700	0,2	1.537	0,4
Javne garancije	88	0,0	1.004	0,3
Ukupne javne potpore	13.020	3,6	15.983	4,4

Izvori: Hrvatski zavod za zapošljavanje; Porezna uprava; HBOR; HAMAG-BICRO; ocjena BDP-a za 2020. prema projekciji monetarne politike HNB-a iz prosinca 2020.

nastave s kreditiranjem gospodarstva, po potrebi odobre mirovanje ili restrukturiranje dospjelih obveza urednim dužnicima pogođenima pandemijom te privremeno zaustave mjere prisilne naplate, čime bi se ublažili negativni učinci krize na dužnike i banke. Stoga je kreditnim institucijama omogućeno da u dijelu portfelja koji je na kraju 2019. smatran urednim odgode prepoznavanje loših kredita u prvoj godini pandemije. Uzimajući u obzir da će olakšani regulatorni tretman odgoditi materijalizaciju učinaka krize na rezultate poslovanja, istodobno je izdan i nalog kreditnim institucijama da zadrže neto dobit ostvarenu u 2019., a očekivalo se i da primjereno prilagode isplate varijabilnih primitaka (bonusi, otpremnine i sl.). Takav je pristup potvrdilo i Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (EBA), koje je početkom travnja 2020. donijelo svoje inicijalne Smjernice o zakonodavnim i nezakonodavnim moratorijima na otplatu kredita koji se primjenjuju u kontekstu krize uzrokovane bolešću COVID-19 (njihova je primjena kasnije produljena do kraja ožujka 2021.) te izdalo preporuku za zadržavanje dividende.

Naknadno je HNB dopustio kreditnim institucijama da fleksibilan tretman primijene i na izloženosti prema dužnicima pogođenima zagrebačkim i pokupskim potresima u ožujku i prosincu 2020. U skladu s odgovorom Europskoga nadzornog tijela za bankarstvo na drugi val pandemije, početkom prosinca je HNB produljio primjenu povlaštenog tretmana i na moratorije odobrene nakon 1. listopada 2020. klijentima pogođenima pandemijom COVID-19 sve do kraja ožujka 2021., pri čemu razdoblje trajanja moratorija ne smije ukupno biti duže od devet mjeseci. Sličan se pristup primjenjuje i na klijente pogođene potresima.

Na osnovi spomenutoga poslovne su banke već u proljeće 2020. počele odobravati privremenu odgodu plaćanja dužnicima koji zbog pandemije nisu mogli nastaviti redovito otplaćivati svoje dospjele obveze po kreditima (Tablica 2.). Slično su postupili HBOR i leasing društva, kojima je Hanfa također omogućila fleksibilan pristup za postupanja prema klijentima pogođenima pandemijom. Prema podacima banaka za kraj rujna do kraja 2020. godine trebale su isteći gotovo dvije trećine moratorija odobrenih kućanstvima, dok su moratoriji nefinancijskim društvima bili odobreni na dulje rokove, pa je tako do kraja 2020. trebalo isteći nešto manje od njihove polovine, a do kraja rujna 2021. dodatnih 44% (vjerojatno odobrenih pretežito dužnicima iz turističke djelatnosti). Prema preliminarnim podacima za prosinac moratorijima je tako na kraju godine bila obuhvaćena približno desetina svih kredita (oko 17% kredita poduzećima te nešto manje od 3% kredita stanovništvu). Pritom valja istaknuti da su, mjereno relativnim udjelom moratorija u ukupnim kreditima, kreditne institucije u Hrvatskoj sredinom 2020. bile pri samom vrhu među državama članicama EU-a (Slika 1.), što upućuje na to da bi pandemija mogla snažnije negativno djelovati na poslovanje banaka u Hrvatskoj nego u ostatku Europe.

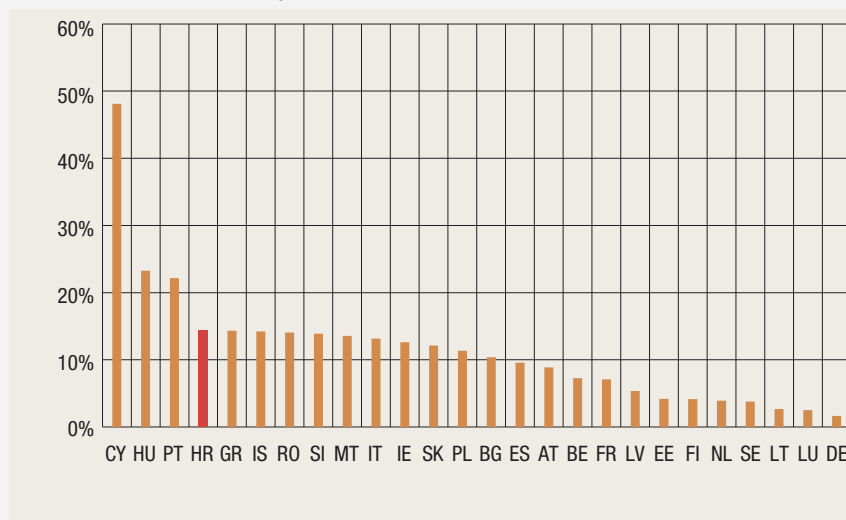
Tablica 2. Odobreni moratoriji na obveze dužnika prema financijskim institucijama

	30. 6. 2020.		30. 9. 2020.		31. 12. 2020.	
	mil. HRK	udio (%)	mil. HRK	udio (%)	mil. HRK	udio (%)
Poslovne banke	39.959	18,2	38.741	17,5	24.169	10,9
Leasing društva	5.455	32,2	5.869	34,6	5.489	32,4
HBOR	200	0,8	10.519	40,0	7.356	28,0
Ukupni moratoriji	45.614	13,9	55.130	16,9	37.014	11,4

Napomena: Prikazani su podaci koje je HNB prikupio od poslovnih banaka, HBOR-a i Hanfe radi izvještavanja Europskog odbora za sistemske rizike o javnim i ostalim mjerama potpore tijekom pandemije. Udio (%) prikazuje udio moratorija u ukupnoj vrijednosti kreditnih i leasing potraživanja prikazanih financijskih institucija.

Izvori: Hanfa; HBOR; HNB

Bankovni sustav u Hrvatskoj pandemiju je dočeka visokolikvidan i visokokapitaliziran, a poduzete mjere monetarne i mikrobonitetne politike omogućile su poboljšanje regulatornih pokazatelja likvidnosti i solventnosti tijekom 2020. godine. Povećanju stope redovnoga osnovnoga kapitala za 2,3 p. b. u jednogodišnjem razdoblju do rujna 2020. (Slika 2.) najviše su pridonijeli HNB-ov nalog o uključivanju dobiti ostvarene u 2019. u kapital (porast za 2,0 p. b.) i učinci izmjena u europskom bonitetnom regulatornom okviru, usvajanjem Uredbe (EU) 2020/873 (tzv. “quick fix”) krajem drugog tromjesečja 2020. (ukupni porast za 1,6 p. b.). Među potonjima je ponajveći utjecaj na domaće banke imalo ponovno uvođenje privremene mogućnosti primjene pondera rizika od 0% za izloženosti prema RH nominiranima u eurima, a manjim dijelom i mogućnost postupnog uključivanja povećanih rezerviranja za očekivane kreditne rizike, čime su ublaženi raniji negativni učinci primjene MSFI-ja 9 na kapital. S druge strane, na smanjenje stope adekvatnosti kapitala djelovalo je povećanje aktive kroz rast kreditiranja. Da je u 2020. godini nastavljena tendencija isplaćivanja

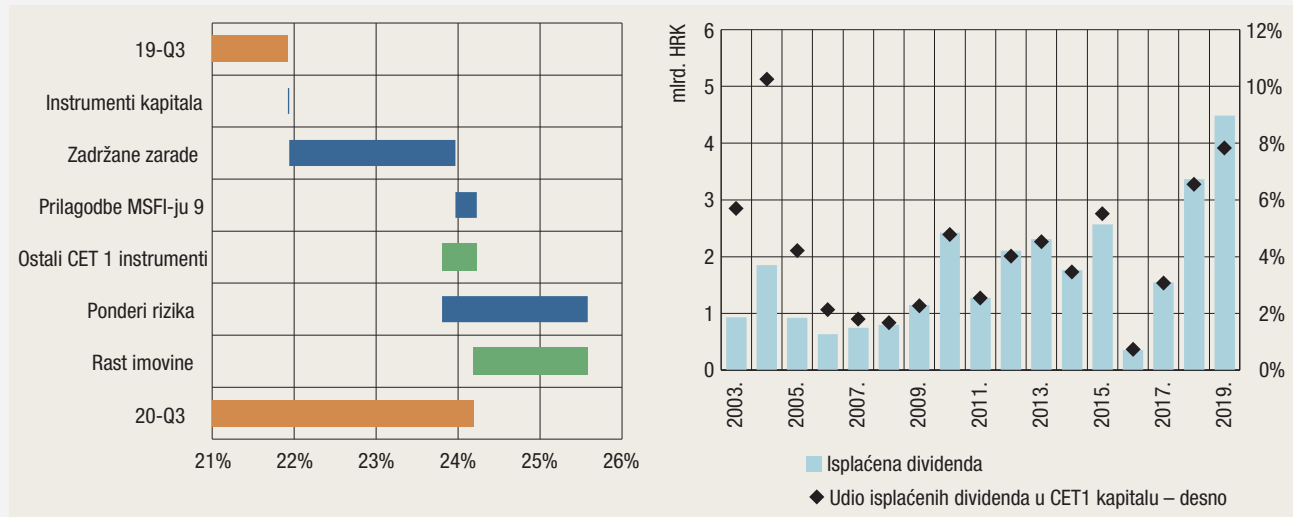
Slika 1. Usporedba udjela COVID-19 moratorija u ukupnim kreditima banaka stanovništvu i poduzećima

Napomena: Prikazani su podaci za kraj lipnja 2020. Podaci za Hrvatsku zbog metodoloških se razlika nešto razlikuju od onih koje je HNB prikupio od banaka (Tablica 2.).

Izvor: [Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo \(EBA\)](#)

gotovo kompletne dobiti kroz dividendu (vidi Slika 2. desno i [Financijska stabilnost, br. 21](#), Slika 6.27.), odnosno da su izostale regulatorne izmjene koje je uveo “quick fix”, stopa redovnog osnovnog kapitala u 2020. bi se godini smanjila i zasigurno pala ispod 20%.

Slika 2. Povećanje stope redovnog osnovnog kapitala u 2020. odražava primjenu supervizorskog naloga o zadržavanju dobiti i regulatornih olakšica



Izvor: Izračun HNB-a)

Kako bi izgledali poslovni rezultati banaka bez blažega regulatornog tretmana izloženosti?

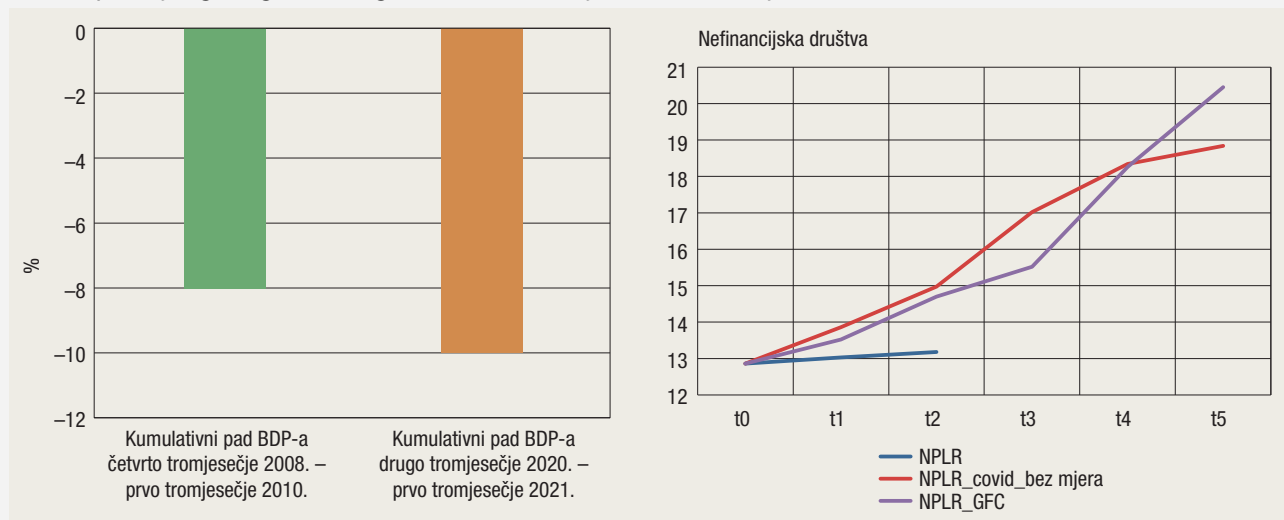
Bez obzira na pogoršanje makroekonomskih kretanja, zahvaljujući olakšanom regulatornom tretmanu izloženosti prema klijentima pogođenima pandemijom i potresima, koji je odgodio prepoznavanje pogoršavanja portfelja, kreditne institucije u kriznoj 2020. nisu zabilježile znatniji porast neprihodonosnih kredita, osim u dijelu gotovinskih kredita stanovništvu (vidi Poglavlje 1., Slika 4.). S druge strane, simulacije temeljene na satelitskim modelima iz HNB-ova okvira za provođenje makroekonomskog testiranja kreditnih institucija na stres pokazuju da bi nepovoljna gospodarska kretanja znatno povećala neprihodonosne kredite³, prije svega u sektoru poduzeća (Slika 3.), da nije bilo povoljnoga regulatornog tretmana (ali uz aktivne mjere potpore gospodarstvu).

Dobit kreditnih institucija u prvih se devet mjeseci 2020. na agregatnoj razini prepolovila u odnosu na prethodnu godinu. Tome su ponajviše

³ U simulaciji se koriste projekcije makroekonomskih varijabla iz Monetarne projekcije HNB-a iz prosinca 2020., objavljene u publikaciji [Makroekonomska kretanja i prognoze, br. 9](#). Modeli će biti opisani u [Financijskoj stabilnosti, br. 22](#), koja će se objaviti u svibnju 2021.

pridonijeli povećani troškovi umanjenja vrijednosti i rezervacija za prihodonosne kredite sa znatnim povećanjem kreditnog rizika (faza 2) te kod neprihodonosnih gotovinskih kredita kućanstvima, ali i smanjenje neto prihoda iz poslovanja (niži neto kamatni prihodi i prihodi od dividenda društava kćeri). U odsutnosti povoljnoga regulatornog tretmana COVID-19 izloženosti, u 2020. bi veći iznosi kredita klasificiranih u neprihodonosne doveli i do većih ispravaka vrijednosti, a time i još nepovoljnijih poslovnih rezultata.

Slika 3. Usporedba kretanja udjela neprihodonosnih kredita (NPLR) u 2020. sa simulacijom koja isključuje učinke povoljnoga regulatornog tretmana i sa svjetskom financijskom krizom



Napomena: Razdoblje t0 se za NPLR i NPLR_covid_bez mjera odnosi na prvo tromjesečje 2020., a u slučaju NPLR_GFC odnosi se na četvrto tromjesečje 2008.

Izvori: Izračun HNB-a; DZS

Umjesto zaključka: važnost očuvanja kapitala u razdoblju neizvjesnosti glede razvoja zdravstvene i gospodarske krize

Financijska stabilnost ostala je sačuvana u prvoj godini krize izazvane pandemijom koronavirusa. Stvarni učinci krize i dalje nisu potpuno vidljivi, a prisutna je i znatna neizvjesnost glede trenutka kada će pandemija biti svladana, a život se vratiti u «normalu», prilagođenu novim okolnostima.

Kreditne institucije sve do kraja ožujka 2021. mogu odobravati moratorije urednim klijentima pogođenima pandemijom i potresom te takve moratorije najduže do kraja 2021. godine klasificirati pod fleksibilnijim regulatornim uvjetima. Zato se tek primicanjem kraja tog razdoblja može očekivati jasnija slika o konačnim razmjerima neprihodonosnih kredita i utjecajima na profitabilnost i eventualno kapitaliziranost banaka. Dodatno, na tijek i intenzitet tih kretanja mogao bi utjecati i eventualni prestanak javnih potpora, koje su i dalje važan izvor likvidnosti za neka poduzeća, a time neizravno i za njihove zaposlenike, ali i kreditne

institucije. Stoga će poslovni rezultati banaka tek u 2021. godini, a možda i kasnije, odražavati stvarne učinke pandemije, pa na one koji se odnose na 2020. godinu treba gledati s velikom dozom opreza.

Zbog svih navedenih razloga Hrvatska narodna banka 15. siječnja 2021. donijela je makrobonitetnu Odluku o privremenom ograničenju raspodjela (u nastavku teksta: Odluka) kojom se u 2021. privremeno ograničavaju raspodjele koje se odnose na isplatu dividenda, otkup vlastitih dionica i dodjelu varijabilnih primitaka, kako bi povećala otpornost kreditnih institucija i održala stabilnost financijskog sustava u cjelini. Prema preliminarnim podacima o upola manjoj dobiti zabilježenoj u 2020. nego u prethodnoj godini, i uz pretpostavku da će kreditne institucije zadržanu dobit uključiti u kapital u istom omjeru kao i prethodne godine, ova bi Odluka trebala pridonijeti povećanju stope adekvatnosti kapitala na razini sustava za oko 1 p. b. Budući da je Odluka privremenoga karaktera, Hrvatska narodna banka nastavit će pratiti čimbenike opisane u ovom Okviru i u skladu sa zaključcima tih analiza prilagoditi trajanje Odluke, odnosno odlučiti o njezinu eventualnom ranijem ukidanju ili ponavljanju i u idućoj godini.

3.2. Prenošenje odredbi CRD V koje se odnose na makrobonitetne aktivnosti u hrvatski zakonski okvir

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o kreditnim institucijama (u nastavku teksta: ZIDZOKI) iz prosinca 2020. (“Narodne novine”, br. 146/2020.) završen je prijenos odredbi CRD V u hrvatski zakonodavni okvir. Europski regulatorni okvir koji se odnosi i primjenjuje na područje makrobonitetne politike sadržan je u Direktivi 2013/36/EU o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru nad kreditnim institucijama i investicijskim društvima – CRD IV te u Uredbi (EU) 575/2013 o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva – CRR⁴. Navedeni paket CRD IV i CRR bio je na snazi od siječnja 2014., uz neke odredbe koje su stupale na snagu do početka 2019. S ciljem unaprjeđenja prenošenja standarda Basel III, donesen je izmijenjeni i dopunjeni paket CRD V i CRR II, koji je stupio na snagu 27. lipnja 2019. Prijenos odredbi CRD V u nacionalna zakonodavstva trebao se dovršiti do 28. prosinca 2020., što je u Republici Hrvatskoj učinjeno ZIDZOKI-jem. Sažeti prikaz najznačajnijih promjena makrobonitetnih instrumenata prikazan je u Tablici 1.

Najopsežnije izmjene u području makrobonitetnih instrumenata sadržane su u dijelu koji regulira zaštitni sloj za strukturni sistemski rizik, za koji je sada izričito propisano da se ne smije upotrebljavati za rješavanje rizika koji se pokrivaju protucikličkim zaštitnim slojem ili zaštitnim slojem za ostale sistemski važne (u nastavku teksta: OSV) kreditne institucije. Time se izbjegava preklapanje kod primjene navedenih zaštitnih slojeva kapitala. Pritom je uvedena mogućnost sektorske primjene ovoga zaštitnog sloja kapitala, tako da se uz opću stopu može primijeniti i stopa samo na određene izloženosti ili u pojedinim sektorima. Na taj način zbroj općeg i pojedinačnih zaštitnih slojeva za strukturni sistemski rizik bit će ukupni, odnosno kombinirani zaštitni sloj za strukturni sistemski rizik. Definirane su četiri glavne kategorije sektorskih izloženosti: 1) izloženosti fizičkim osobama osigurane stambenim nekretninama; 2) izloženosti pravnim osobama osigurane komercijalnim nekretninama; 3) sve izloženosti pravnim osobama osim onih iz točke 2.; 4) sve izloženosti fizičkim osobama osim onih iz točke 1.; uz mogućnost daljnjeg razgraničenja na podsektorske izloženosti. U tom smislu Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (EBA) donijelo je početkom listopada 2020. Smjernice o odgovarajućim podskupinama sektorskih izloženosti za koje nadležna ili imenovana tijela mogu primijeniti zaštitni sloj za sistemski rizik u skladu s člankom 133.

⁴ Uredba je u svojem izvornom obliku obvezujući zakonodavni akt koji države članice primjenjuju izravno, a direktive su zadani cilj koji je potrebno ostvariti, s tim da je sam način prijenosa direktiva u nacionalni zakonodavni okvir ostavljen na samostalnu odluku državama članicama.

stavkom 5. točkom (f) Direktive 2013/36/EU, kojima se dodatno uređuje primjena zaštitnog sloja za strukturni sistemski rizik na podskupine sektorskih izloženosti. Navode se tri dimenzije izloženosti: prema sektoru dužnika ili druge ugovorne strane, prema vrsti izloženosti i prema vrsti kolaterala. Izloženosti se mogu dodatno razraditi prema ekonomskoj djelatnosti (za element „pravna osoba” dimenzije „vrsta sektora dužnika ili druge ugovorne strane”), profilu rizičnosti (za dimenziju „vrsta izloženosti”) i zemljopisnom području (za dimenziju „vrsta kolaterala”). Preduvjet za određivanja stope zaštitnog sloja na razini navedenih podskupina izloženosti jest utvrđivanje sistemske značajnosti rizika koji proizlaze iz tih izloženosti. Konačno, Smjernicama se uređuju i pitanja interakcije sektorskoga zaštitnog sloja za sistemski rizik s ostalim makrobonitetnim mjerama i uzajamnost njegove primjene.

Tablica 1. Promjene instrumenata makrobonitetne politike u harmoniziranoj europskoj regulativi

INSTRUMENT MAKROBONITETNE POLITIKE	CRR I CRD IV	CRR II I CRD V
Protuciklički zaštitni sloj kapitala (ZS (pck))	ESRB-u se šalje notifikacija svako tromjesečje, neovisno o tome je li nastupila promjena	ESRB-u se šalje obavijest samo kada dođe do promjene stope ZS (pck)
Zaštitni sloj za strukturni sistemski rizik (ZS (srb))	– koristi se za ublažavanje dugoročnih necikličkih strukturnih rizika – primjenjuje se na sve ili samo na domaće izloženosti, na sve ili neke od kreditnih institucija	– koristi se za rizike koji nisu pokriveni primjenom instrumenata definiranih u CRR-u ili primjenom ZS (pck) te ZS (osv) – može se primjenjivati i na podskupine izloženosti
Zaštitni sloj za ostale sistemski važne institucije (ZS (osv))	– najveća stopa zaštitnog sloja jest 2% ukupnog iznosa izloženosti riziku	– najveća stopa zaštitnog sloja jest 3% ukupnog iznosa izloženosti riziku – povećana najveća stopa ZS (osv) čija je matična institucija OSV ili GSV institucija u EU-u
Međudnos zaštitnih slojeva za GSV i OSV i zaštitnog sloja za strukturni sistemski rizik	– ako se ZS (ssr) odnosi na sve izloženosti, primjenjuje se samo ili ZS (osv) ili ZS (ssr), ovisno o tome čija je stopa viša	– ZS (osv) i ZS (ssr) zbrajaju se do razine od 5% (više od 5% uz prethodno odobrenje EK-a)

Izvor: HNB

Kod zaštitnog sloja za OSV kreditne institucije uvedena je mogućnost primjene više stope. Tako se najviša dopuštena stopa ovog sloja podiže s 2% na 3% ukupnog iznosa izloženosti riziku. Također je podignuto i ograničenje na stopu koja se može primjenjivati na one kreditne institucije čija je matična institucija OSV ili globalno sistemski važna (u nastavku teksta: GSV) u Europskoj uniji. Naime, prije stupanja na snagu ZIDZOKI-ja OSV kreditna institucija čija je matična institucija OSV ili GSV institucija u Europskoj uniji na konsolidiranoj razini trebala je efektivno održavati samo stopu zaštitnog sloja koja je određena matičnoj instituciji, odnosno 1% ako je ta stopa manja od 1%. U novom zakonskom okviru ovo je ograničenje podignuto na manju stopu između stope matične institucije uvećane za 1 postotni bod i 3%.

Znatna je promjena također aditivnost zaštitnog sloja za OSV kreditne institucije i zaštitnog sloja za strukturni sistemski rizik.

Naime, navedeni zaštitni slojevi dosad su se mogli zbrajati samo ako se zaštitni sloj za strukturni sistemski rizik primjenjivao isključivo na domaće izloženosti (dok se u suprotnom primjenjivao samo onaj od ta dva zaštitna sloja čija je stopa viša). Prema novom uređenju, ako kreditna institucija podliježe zaštitnom sloju za OSV kreditnu instituciju, taj se zaštitni sloj dodaje zaštitnom sloju za strukturni sistemski rizik.

Promjene su najmanjeg opsega kod protucikličkoga zaštitnog sloja kapitala i odnose se samo na sustav obavještanja ESRB-a kojem će se po novom uređenju slati obavijest samo u slučaju promjene stope toga zaštitnog sloja, a ne, kao dotad, nakon svakog tromjesečnog preispitivanja.

3.3. Odluka o primjeni zaštitnog sloja kapitala za strukturni sistemski rizik

Hrvatska narodna banka u prosincu 2020. donijela je novu [Odluku o primjeni zaštitnog sloja za strukturni sistemski rizik](#), kojom je za sve kreditne institucije sa sjedištem u Republici Hrvatskoj propisana obveza održavanja zaštitnog sloja za strukturni sistemski rizik u visini od 1,5% ukupnog iznosa izloženosti rizicima. Stupanjem na snagu ove odluke (“Narodne novine”, br. 144/2020.) prestale su se primjenjivati različite stope ovoga zaštitnog sloja (1,5% i 3,0%) za dvije skupine kreditnih institucija, ovisno o vrsti, opsegu i složenosti njihovih poslova.

Odluka o visini stope zaštitnog sloja za strukturni sistemski rizik temelji se na analizi strukturnih elemenata financijske stabilnosti i sistemskog rizika u gospodarstvu kojom je utvrđeno da su [strukturne ranjivosti sustava i izloženosti sistemskom riziku dodatno povećane](#) nakon izbijanja pandemije bolesti COVID-19. Usto, provedenom analizom također je utvrđeno da više ne postoji potreba da se sistemski rizici koji proizlaze iz veličine i složenosti pojedinih kreditnih institucija i koncentracije bankarskog sektora pokrivaju višom stopom zaštitnog sloja za strukturni sistemski rizik jer se oni prema novom regulatornom okviru pokrivaju zaštitnim slojem za OSV kreditne institucije koji je sada efektivno u primjeni. Kako ne bi došlo do preklapanja sistemskih rizika koji se pokrivaju navedenim zaštitnim slojevima, ali pritom uzimajući u obzir i važnu ulogu bankarskog sektora u podržavanju bržeg oporavka gospodarstva s pomoću nastavka kreditiranja, Hrvatska narodna banka odlučila je ujednačiti zaštitni sloj za strukturni sistemski rizik na nižoj od dvije dosad korištene razine koja odgovara 1,5% ukupnog iznosa izloženosti riziku za sve kreditne institucije.

3.4. Preispitivanje sistemske značajnosti kreditnih institucija

U četvrtom tromjesečju 2020. proveden je redoviti postupak utvrđivanja OSV kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj i određivanja visine zaštitnog sloja kapitala za utvrđene OSV kreditne institucije. Postupak utvrđivanja proveden je u skladu sa [Smjernicama Europskoga nadzornog tijela za bankarstvo](#) (EBA/GL/2014/10, u nastavku teksta: Smjernice) i člankom 138. Zakona o kreditnim institucijama (“Narodne novine”, br. 159/2013., 19/2015., 102/2015., 15/2018., 70/2019., 47/2020. i 146/2020.) prateći [internu metodologiju](#) te je kao i u prethodnim klasifikacijama primijenjen standardni bodovni pristup s diskrecijski sniženim pragom od 275 bodova. Provedenim postupkom utvrđeno je sedam OSV kreditnih institucija. Kao polazište pri utvrđivanju potrebne visine zaštitnog sloja kapitala za OSV kreditne institucije korišteni su rezultati metode jednakoga očekivanog učinka, koja je jedna od metoda preporučenih u [Priručniku](#) za operacionalizaciju makrobonitetne politike Europskog odbora za sistemske rizike (ESRB). Utvrđene stope zaštitnog sloja za OSV kreditne institucije prikazane su u Tablici 2. Rezultati godišnjeg preispitivanja objavljeni su u prosincu 2020. [na mrežnim stranicama Hrvatske narodne banke](#).

Tablica 2. Utvrđene OSV kreditne institucije i stope zaštitnog sloja za OSV kreditnu instituciju

OSV KREDITNA INSTITUCIJA	Bodovi	Visina stope zaštitnog sloja određena za OSV KI od 1. 1. 2021.	Visina stope zaštitnog sloja koju je OSV KI dužna održavati od 1. 1. 2021.*
Zagrebačka banka d.d., Zagreb	3112	2,0%	2,0%
Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb	1959	2,0%	1,75%
Erste&Steiermärkische Bank d.d., Rijeka	1945	2,0%	2,0%
Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb	771	2,0%	2,0%
OTP banka Hrvatska d.d., Split	735	2,0%	2,0%
Addiko Bank d.d., Zagreb	308	0,5%	0,5%
Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb	307	0,5%	0,5%

* S obzirom na status matične OSV ili GSV kreditne institucije u EU-u, ako je primjenjivo
Izvor: HNB

3.5. Nastavak primjene stope protucikličkoga zaštitnog sloja kapitala za Republiku Hrvatsku u prvom tromjesečju 2022.

Hrvatska narodna banka u prosincu 2020. provela je redovnu tromjesečnu procjenu potrebne visine protucikličkoga zaštitnog sloja kapitala. U okolnostima pogoršanja gospodarskih kretanja

izazvanih pandemijom bolesti COVID-19, a zbog potrebe za održavanjem kontinuiteta bankovnog kreditiranja nefinancijskoga privatnog sektora, visina stope protucikličkoga sloja kapitala koji će se primjenjivati od 1. siječnja 2022. [zadržava se na razini od 0%](#).

3.6. Kombinirani zaštitni sloj kapitala

Opisane promjene stopa pojedinih zaštitnih slojeva kapitala dovele su i do promjene visine kombiniranoga zaštitnog sloja kapitala za OSV kreditne institucije. Kombinirani zaštitni sloj kapitala od stupanja na snagu ZIDZOKI-ja odnosi se na zbroj zaštitnog sloja za očuvanje kapitala, protucikličkoga zaštitnog sloja, zaštitnog sloja za strukturni sistemski rizik i zaštitnog sloja za ostale sistemski važne institucije. Tako OSV kreditne institucije od 1. siječnja 2021. održavaju kombinirani zaštitni sloj kapitala između 4,5% i 6% ukupnog iznosa izloženosti riziku, što je za 0,25 p. b. (za jednu banku, zbog ograničenja koje proizlazi iz stope OSV sloja matične institucije) odnosno za 0,5 p. b. (za sve ostale OSV banke) više nego prije. Za kreditne institucije koje nisu OSV, kombinirani zaštitni sloj ostao je na razini od 4% ukupnog iznosa izloženosti riziku.

3.7. Preporuke Europskog odbora za sistemske rizike

3.7.1. Preporuka Europskog odbora za sistemske rizike o dopuni Preporuke ESRB/2020/7 o ograničenju raspodjela tijekom pandemije COVID-19 (ESRB/2020/15)

Europski odbor za sistemske rizike u prosincu 2020. izdao je [Preporuku](#) (ESRB/2020/15) kojom je produžio trajanje Preporuke o ograničenju raspodjela za vrijeme pandemije COVID-19, iz svibnja, u nešto izmijenjenom obliku. Ona je usmjerena mjerodavnim tijelima da od kreditnih institucija u svojoj nadležnosti zatraže da se do 30. rujna 2021. suzdrže od isplate dividende ili prihvaćanja neopozive obveze na isplatu dividende, otkupa redovnih dionica i stvaranja obveze isplate varijabilnih primitaka zaposlenicima čije profesionalne aktivnosti imaju značajan utjecaj na profil rizičnosti institucije. Cilj je Preporuke spriječiti smanjivanje količine ili kvalitete vlastitoga kapitala financijskih institucija kako se ne bi ugrozila financijska stabilnost za vrijeme trajanja krize i usporio proces gospodarskog oporavka. Preporuka se primjenjuje na razini grupe u EU-u (ili na pojedinačnoj

razini ako financijska institucija nije dio grupe u EU-u) i, prema potrebi, na potkonsolidiranoj ili pojedinačnoj razini. Budući da je ESRB svjestan da je za određene kreditne institucije važno prikupljanje kapitala na tržištu, na što mogu utjecati i politike raspodjela, u Preporuku je uključio mogućnost odobravanja konzervativnih isplata koje ne nadmašuju prag koji je odredio nadležni supervizor u izravnoj komunikaciji s kreditnom institucijom.

3.7.2. Preporuka Europskog odbora za sistemske rizike koja se odnosi na notifikaciju Norveškoga nadležnog tijela o primjeni stope zaštitnog sloja za strukturni sistemski rizik u skladu s člankom 133. Direktive 2013/36/EU (ESRB/2020/14)

Europski odbor za sistemske rizike u skladu s člankom 133. stavkom 14. Direktive 2013/36/EU u prosincu 2020. donio je Preporuku da se uvođenje jedinstvene stope zaštitnog sloja za strukturni sistemski rizik od 4,5% u Norveškoj smatra opravdanim, prikladnim, razmjernim i učinkovitim u smislu pokrivanja sistemskog rizika koji je identificiralo nadležno tijelo Norveške te da nijedna od već postojećih mjera nije dostatna za pokrivanje ovih rizika⁵. Jedinstvena stopa zaštitnog sloja za strukturni sistemski rizik od 4,5% primjenjuje se na domaće izloženosti te se odnosi na sve kreditne institucije koje imaju odobrenje za rad u Norveškoj, uključujući i banke kćeri čije se matice nalaze u drugim zemljama članicama EGP-a. Ovom izmjenom prestaju se primjenjivati dvije različite stope zaštitnog sloja za strukturni sistemski rizik koje su se primjenjivale za dvije skupine kreditnih institucija, odnosno stopa od 5% za OSV kreditne institucije i stopa od 3% za sve ostale kreditne institucije, a istodobno će OSV kreditne institucije primjenjivati zasebno utvrđene stope zaštitnog sloja za OSV kreditne institucije.

3.7.3. Preporuka Europskog odbora za sistemske rizike o identifikaciji pravnih osoba (ESRB/2020/12)

S ciljem daljnjeg promicanja upotrebe globalnog sustava identifikacijske oznake pravnog subjekta (LEI) za sve stranke u financijskim transakcijama, Europski odbor za sistemske rizike u studenome 2020. izdao je Preporuku o identifikaciji pravnih

⁵ Kada se stopa zaštitnog sloja za sistemski rizik utvrđuje u visini između 3% i 5% te kada je jedna podskupina financijskog sektora društvo kći čije matično društvo ima poslovni nastan u drugoj državi članici, u skladu s člankom 133. stavkom 14. Direktive 2013/36/EU nadležno tijelo ili imenovano tijelo obavješćuje tijela te države članice, Europsku komisiju i ESRB. U roku od mjesec dana od obavijesti EK i ESRB izdaju preporuku o mjerama poduzetima u skladu s ovim stavkom.

osoba (ESRB/2020/12). Svrha je ove Preporuke pridonijeti, u skladu s mandatom ESRB-a, sprječavanju i ublažavanju sistemskih rizika za financijsku stabilnost u Uniji uspostavljanjem sustavne upotrebe LEI-ja⁶ od strane subjekata koji sudjeluju u financijskim transakcijama. Da bi se to postiglo, ovom se Preporukom traži uvođenje pravnog okvira Unije za jedinstveno identificiranje pravnih osoba koje sudjeluju u financijskim transakcijama oznakom LEI te za korištenje oznake LEI na sustavniji način što se tiče nadzornog izvješćivanja i javne objave. Preporuka također predviđa mogućnost primjene "načela proporcionalnosti" prema kojem bi manji subjekti koji nisu dio šire skupine bili izuzeti od zakonske obveze ishođenja oznake LEI ili bi im se oznaka LEI osigurala bez dodatnih troškova. Uzimajući u obzir vremenski okvir za usvajanje takvoga pravnog okvira Unije, ESRB preporučuje da nadležna tijela nastave ulagati i sistematizirati svoje napore u promicanju usvajanja i upotrebe oznake LEI, koristeći u tu svrhu različite regulatorne ili nadzorne ovlasti koje su im dodijeljene nacionalnim pravom ili pravom Unije.

3.8. Provođenje makrobonitetne politike u drugim zemljama Europskoga gospodarskog prostora

Nakon otpuštanja stope protucikličkoga zaštitnog sloja kapitala u brojnim zemljama EGP-a neposredno nakon izbijanja pandemije, u četvrtom tromjesečju 2020. nisu zabilježena dodatna ublažavanja toga zaštitnog sloja. Mađarska je u rujnu 2020. ukinula preventivne strože mjere usmjerene na očuvanje stabilnog financiranja u stranoj valuti i smanjivanje rizika valutne neusklađenosti koje je uvela u ožujku 2020. kao odgovor na izbijanje pandemije, vrativši ih tako na stanje koje je prethodilo njihovoj izmjeni u ožujku 2020.

Nasuprot tome, neke su zemlje ponovno počele uvoditi ili produljivati strože makrobonitetne mjere. Tako je u Luksemburgu u siječnju 2021. stupilo na snagu najavljeno povećanje stope protucikličkoga zaštitnog sloja kapitala s 0,25% na 0,5%, a istodobno je uvedena obvezna primjena omjera iznosa odobrenoga kredita i vrijednosti instrumenta osiguranja (engl. *loan-to-value*, LTV) za kredite osigurane stambenim nekretninama u toj zemlji. Norveško nadležno tijelo donijelo je spomenutu odluku o stopi zaštitnog sloja za strukturni sistemski rizik od 4,5% na domaće izloženosti za sve kreditne institucije

6 Identifikator pravne osobe (engl. *Legal Entity Identifier* – LEI) odnosi se na jedinstveni identifikacijski kod koji omogućuje identifikaciju pravnih subjekata u globalnoj bazi podataka.

s odobrenjem za rad u Norveškoj. U Švedskoj i Belgiji produžena je primjena strožih privremenih mjera po članku 458. Uredbe o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva koje se odnose na primjenu strožih pondera rizika za kredite osigurane zalogom na nekretninama za banke koje primjenjuju IRB pristup za izračun minimalnih kapitalnih zahtjeva za kreditni rizik.

Tablica 3. Pregled makrobonitetnih mjera po zemljama članicama Europske unije, na Islandu i u Norveškoj

	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	ES	FI	FR	GR	HR	HU	IE	IS	IT	LT	LU	LV	MT	NL	NO	PL	PT	RO	SE	SI	SK	UK			
Zaštitni sloj kapitala i likvidnosti																																	
ZS (ok)	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		
ZS (pck) u primjeni (%)	0	0	0,50	0	0,50	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,50	0	0	0	1,00	0	0	0	0	0	0	1,00	0		
ZS (pck) u najavi (%)																																	
ZS (gsv)					•			•			•						•					•									•		
ZS (osv)	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		
ZS (ssr)	•		•	•	•		•	•	•	•		•	•	•	•	•					•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		
Omjeri likvidnosti														•									•										
Limiti za prudencijalne omjere																																	
DSTI	•			•	•			•			•			•				•		•	•				•						•		
LTD																						•											
LTI						•									•						•											•	
LTV	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	
Amortizacija kredita																																	
Dospjeće kredita	•				•			•			•							•		•	•												
Ostale mjere																																	
Stup 2		•		•																	•						•						
Ponderi rizika		•						•		•			•						•		•						•						•
LGD																							•										
Testiranje osjetljivosti/otpornosti na stres																																	•
Ostalo	•													•							•												•

Napomena: Navedene su mjere koje su u skladu s Uredbom (EU) br. 575/2013 o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva (CRD) te Direktivom 2013/36/EU o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru nad kreditnim institucijama i investicijskim društvima (CRD IV). Popis kratica s objašnjenjima nalazi se na kraju publikacije. Zelenom bojom označene su mjere koje su dodane ili promijenjene u odnosu na prethodnu verziju tablice. Svjetlocrvenom bojom označene su mjere koje su zemlje otpustile kao odgovor na krizu izazvanu pandemijom koronavirusa.

Isključenje od odgovornosti: informacije dostupne HNB-u

Izvori: ESRB; HNB; notifikacije središnjih banaka i mrežne stranice središnjih banaka zaključno s danom 7. siječnja 2021.

Za detaljnije podatke vidi: https://www.esrb.europa.eu/national_policy/html/index.en.html i <https://www.esf.europa.eu/home/coronavirus/html/index.en.html>.

Tablica 4. Provedba makrobonitetne politike i pregled makrobonitetnih mjera u Hrvatskoj

Mjera	Primarni cilj	Godina uvođenja	Opis	Temelji za standardne mjere u pravu Unije	Datum aktivacije	Učestalost revizije
Makrobonitetne mjere koje je provodio HNB prije uvođenja CRD-a IV						
Prije uvođenja CRD-a IV HNB se koristio različitim mjerama makroprudencijalne prirode od kojih su najvažnije navedene i opisane u: a) Galac, T. i Kraft, E. (2011.): http://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/10.1596/1813-9450-5772 b) Vujčić, B. i Dumčić, M. (2016.): https://www.bis.org/publ/bppdf/bispap86l.pdf						
Makrobonitetne mjere predviđene CRD-om IV i CRR-om koje provodi tijelo nadležno za provedbu makrobonitetne politike						
ZS (ok)	Rast kredita i zaduženosti u skladu s Preporukom ESRB/2013/1	2014.	Rano uvođenje: na razini od 2,5%	CRD, čl. 160. (6.)	1. 1. 2014.	Diskrecijska odluka
		2015.	Mala i srednja investicijska društva izuzeta iz obveze održavanja zaštitnog sloja za očuvanje kapitala	CRD, čl. 129. (2.)	17. 7. 2015.	Diskrecijska odluka
ZS (pck)	Rast kredita i zaduženosti u skladu s Preporukom ESRB/2013/1 i provedbom Preporuke ESRB/2014/1	2015.	Stopa ZS (pck) 0%	CRD, čl. 136.	1. 1. 2016.	Tromjesečno
		2015.	Mala i srednja investicijska društva izuzeta iz obveze održavanja protucikličkoga zaštitnog sloja kapitala	CRD, čl. 130. (2.)	17. 7. 2015.	Diskrecijska odluka
ZS (osv)	Ograničiti sistemski učinak neusklađenih poticaja radi smanjenja moralnog hazarda u skladu s Preporukom ESRB/2013/1	2015.	10. prosinca 2020. preispitivanjem je utvrđeno sedam OSV-a s odgovarajućim stopama zaštitnog sloja kapitala: 2,0% za OSV: Zagrebačka banka d.d., Zagreb, Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb (efektivno 1,75% od 01. siječnja 2021.), Erste&Steiermärkische Bank d.d., Rijeka, Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb, OTP banka Hrvatska d.d., Split; 0,5% za OSV: Addiko Bank d.d., Zagreb, Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb.	CRD, čl. 131.	1. 2. 2016.	Jednom godišnje
ZS (ssr)	Rast kredita i zaduženosti u skladu s Preporukom ESRB/2013/1	2014.	Dvije stope ZS (ssr) (1,5% i 3%) primijenjene su na dvije podgrupe banaka (tržišni udio < 5%, tržišni udio ≥ 5%). Primijenjeno na sve izloženosti.	CRD, čl. 133.	19. 5. 2014.	Jednom godišnje
		2017.	Visina dviju stopa ZS (ssr) (1,5% i 3%) i primjena na sve izloženosti ostaju nepromijenjene. Odlukom (NN, br. 78/2017.) izmijenjen je način utvrđivanja dviju podgrupa na koje se ZS (ssr) primjenjuje. Podgrupe se utvrđuju izračunom pokazatelja prosječnoga trogodišnjeg udjela imovine kreditne institucije ili grupe kreditnih institucija u ukupnoj imovini nacionalnoga financijskog sektora (pokazatelj < 5%, pokazatelj ≥ 5%). Preispitivanjem u 2019. utvrđeno je da visina stopa za dvije podgrupe ostaje nepromijenjena.	CRD, čl. 133.	17. 8. 2017.	Najmanje jednom u dvije godine
		2020.	Odlukom (NN 144/2020.) određena je jedinstvena stopa ZS (ssr) u visini od 1,5 % ukupnog iznosa izloženosti. Budući da se zaštitni sloj za sistemski važne institucije i za strukturni sistemski rizik s primjenom ZIDZOKI-ja počinju zbrajati, više ne postoji potreba da se sistemski rizici koji proizlaze iz veličine pojedinih kreditnih institucija i koncentracije bankarskog sektora pokrivaju višom stopom zaštitnog sloja za strukturni sistemski rizik jer će se ti rizici pokrivati zaštitnim slojem za ostale sistemski važne kreditne institucije.	CRD V, čl. 133.	29. 12. 2020.	Najmanje jednom u dvije godine
Ponderi rizika za izloženosti osigurane hipotekom na stambenim nekretninama	Rast kredita i zaduženosti u skladu s Preporukom ESRB/2013/1	2014.	Strože definiranje stambenih nekretnina za primjenu povlaštenih pondera rizika (npr. vlasnik ne može imati više od dvije stambene nekretnine, izuzimaju se kuće za odmor, potreba uvođenja kategorije stambenih objekata u kojima stanuju vlasnici ili najmpoprnci)	CRR, čl. 124., 125.	1. 1. 2014.	Diskrecijska odluka
Ponderi rizika za izloženosti osigurane hipotekom na poslovnim nekretninama	Smanjenje i sprječavanje pretjerane ročne neusklađenosti i tržišne nelikvidnosti u skladu s Preporukom ESRB/2013/1	2014.	HNB je izdao preporuku bankama (pravno neobvezujuća mjera) o izbjegavanju uporabe pondera rizika od 50% za izloženosti osigurane poslovnim nekretninama u uvjetima niske tržišne likvidnosti.	CRR, čl. 124., 126.	1. 1. 2014.	Diskrecijska odluka
		2016.	Odluka o višim ponderima rizika za izloženosti osigurane hipotekom na poslovnim nekretninama; ponder rizika 100% (zamjenjuje preporuku HNB-a iz 2014., odnosno efektivno je povećan s 50%)	CRR, čl. 124., 126.	1. 7. 2016.	Diskrecijska odluka
Ostale mjere i aktivnosti politike koje provode tijela nadležna za makrobonitetnu politiku, a koje su važne za tu politiku						
Zaštita i podizanje svijesti potrošača	Podizanje svijesti i kreditne sposobnosti dužnika u skladu s Preporukom ESRB/2011/1	2013.	Odluka o sadržaju i obliku u kojem se potrošaču daju informacije prije ugovaranja pojedine bankovne usluge (kreditne institucije obvezne su obavještavati klijente o promjenama kamatnih stopa i valutnom riziku)		1. 1. 2013.	Diskrecijska odluka
		2013.	Izmjena odluke od 1. siječnja 2013. (kreditne institucije bile su obvezne pružati i informacije o povijesnim oscilacijama valute u kojoj je nominiran kredit ili valute uz koju je kredit vezan u odnosu na domaću valutu u proteklih 12 i 60 mjeseci)		1. 7. 2013.	Diskrecijska odluka
Informativna lista ponude potrošačima s ciljem zaštite i podizanja svijesti potrošača	Podizanje svijesti dužnika u skladu s Preporukom ESRB/2011/1 i poticanje cjenovne konkurencije u bankovnom sustavu	2017.	Informativna lista ponude kredita potrošačima, dostupna na mrežnim stranicama HNB-a, donosi sustavan i pretraživ pregled podataka o uvjetima pod kojima banke odobravaju kredite. Informativnom su listom standardne informacije dostupne potrošaču proširene informacijama o kamatnim stopama.		14. 9. 2017.	Diskrecijska odluka
Zaštita i podizanje svijesti potrošača	Pitanja financijske stabilnosti povezana s razinom svijesti dužnika o rizicima	2016.	HNB daje čvrste preporuke (javno) dužnicima da pažljivo analiziraju dostupne informacije i dokumentaciju o ponudnim proizvodima i uslugama prije donošenja konačne odluke, kao što je običaj i u slučaju bilo kojega drugog ugovora.		1. 9. 2016.	Diskrecijska odluka
Preporuka za ublažavanje kamatnoga i kamatno induciranoga kreditnog rizika	Ublažavanje kamatnog rizika u sektoru kućanstava i kamatno induciranoga kreditnog rizika u portfeljima banaka i poticanje konkurencije proizvodima u bankovnom sustavu	2017.	HNB donosi Preporuku za ublažavanje kamatnoga i kamatno induciranoga kreditnog rizika pri dugoročnom kreditiranju potrošača kojom se kreditnim institucijama koje pružaju usluge kreditiranja potrošača preporučuje da svoju paletu kreditnih proizvoda prošire kreditima s fiksnom kamatnom stopom, uz minimiziranje popratnih troškova za potrošače.		26. 9. 2017.	Diskrecijska odluka
Dodatni kriteriji za procjenu kreditne sposobnosti potrošača pri odobravanju stambenih potrošačkih kredita	Upravljanje kreditnim rizicima kod stambenih potrošačkih kredita u skladu sa Smjernicom EBA-e o procjeni kreditne sposobnosti (EBA/GL/2015/11) te Smjernicom EBA-e o provođenju postupka naplate dospjelih neplaćenih obveza i ovršnog postupka (EBA/GL/2015/12)	2017.	HNB donosi Odluku o dodatnim kriterijima za procjenu kreditne sposobnosti potrošača te provođenju postupka naplate dospjelih neplaćenih obveza i dobrovoljne namire čiji su obveznici primjene kreditne institucije koje posluju u RH.		1. 1. 2018.	Diskrecijska odluka

Mjera	Primarni cilj	Godina uvođenja	Opis	Temelj za standardne mjere u pravu Unije	Datum aktivacije	Učestalost revizije
Preporuka o postupanju pri odobravanju nestambenih kredita potrošačima	Pitanja financijske stabilnosti zbog kreditnog rizika u portfeljima stambenih kredita banaka i zaštita potrošača od prekomjernog zaduživanja	2019.	HNB donosi Preporuku o postupanju pri odobravanju nestambenih kredita potrošačima kojom se svim kreditnim institucijama koje pružaju usluge kreditiranja potrošača u Republici Hrvatskoj preporučuje da za sve nestambene kredite potrošačima s izvornim rokom dospijeća jednakim ili većim od 60 mjeseci pri utvrđivanju kreditne sposobnosti potrošača uzimaju u obzir minimalne životne troškove koji ne mogu biti manji od iznosa propisanog zakonom kojim se regulira iznos dijela plaće zaštićenog od ovrhe.		28. 2. 2019.	Diskrecijska odluka
Odluka o prikupljanju podataka o uvjetima kreditiranja potrošača	Stvaranje analitičke podloge za praćenje sistemskog i kreditnog rizika i kalibraciju mjera usmjerenih na korisnike kredita te ispunjavanje zahtjeva iz preporuka ESRB-a o zatvaranju praznina u podacima o nekretninama (ESRB/2016/14 i ESRB/2019/3)	2020.	Odlukom se uvodi novi izvještajni sustav, kojim se predviđa mjesečno prikupljanje pojedinačnih podataka o svim novoodobrenim kreditima potrošačima na razini kreditne partije te godišnje prikupljanje podataka o stanjima svih kredita potrošačima na razini kreditne partije. Prikupljeni podaci služit će za analizu i redovito praćenje sistemskog rizika, praćenje kreditnog rizika, kalibraciju makrobonitetnih mjera i po potrebi praćenje postupaka kreditnih institucija kojima su izrečene mjere.		2. 4. 2020.	Diskrecijska odluka
Odluka o privremenom ograničenju raspodjela	U neizvjesnim okolnostima pandemije COVID-19 koje negativno utječu na gospodarsku aktivnost u RH, primarna svrha odluke jest povećanje otpornosti kreditnih institucija i održavanje stabilnosti financijskog sustava u cjelini.	2020.	Odlukom se kreditnim institucijama do 31. prosinca 2021. ograničava provođenje raspodjela, što uključuje isplatu dividenda, otkup vlastitih dionica, stvaranje obveze isplate varijabilnih primitaka i druge oblike raspodjela.			Diskrecijska odluka
Ostale mjere čiji su efekti od makrobonitetne važnosti						
Izmjene i dopune Zakona o potrošačkom kreditiranju	Pitanja financijske stabilnosti zbog kamatnoga i valutnog rizika	2013.	Za utvrđivanje kamatne stope definirani su fiksni i promjenjivi parametri, čime se ograničuje učinak aprecijacije tečaja na stambene kredite na najviše 20%.		1. 12. 2013.	Diskrecijska odluka
Izmjene i dopune Zakona o potrošačkom kreditiranju	Pitanja financijske stabilnosti zbog kamatnoga i valutnog rizika	2014.	Banke su obvezne obavještavati svoje klijente o tečajnom i kamatnom riziku u pisanom obliku.		1. 1. 2014.	Diskrecijska odluka
Izmjene i dopune Zakona o potrošačkom kreditiranju	Pitanja financijske stabilnosti zbog valutnog rizika	2015.	Zamrzavanje tečaja CHF/HRK na 6,39		1. 1. 2015.	Diskrecijska odluka
Izmjene i dopune Zakona o potrošačkom kreditiranju	Pitanja financijske stabilnosti zbog valutnog rizika	2015.	Konverzija kredita u švicarskim francima		1. 9. 2015.	Diskrecijska odluka
Zakon o stambenom potrošačkom kreditiranju	Pitanja financijske stabilnosti zbog kamatnoga i valutnog rizika	2017.	Za utvrđivanje promjenjive kamatne stope definirana je struktura kamatne stope kroz referentne promjenjive parametre i fiksni dio stope; za stambene potrošačke kredite u stranoj valuti klijentima je dana mogućnost jednokratne konverzije kredita iz valute u kojoj je kredit nominiran ili za koju je vezan u alternativnu valutu bez dodatnih troškova.		20. 10. 2017.	Diskrecijska odluka
Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kreditnim institucijama	Ispunjavanje uvjeta za ulazak u blisku suradnju s ESB-om i pravna podloga za uvođenje zakonski obvezujućih mjera usmjerenih na korisnike kredita	2020.	Detaljnije razradene ovlasti HNB-a u donošenju i provedbi makrobonitetnih mjera među kojima se prvi put izričito navode i mjere usmjerene na korisnike kredita. ESB-u je omogućeno izdavati instrukcije HNB-u ako ocijeni da hrvatska makrobonitetna mjera koja se zasniva na harmoniziranoj europskoj regulativi, a usmjerena je prema kreditnim institucijama, nije dovoljno stroga.		15. 4. 2020. (Neke odredbe stupaju na snagu početkom primjene bli-ske suradnje s ESB-om.)	Diskrecijska odluka
Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kreditnim institucijama	Usklađivanje zakonskih odredaba s CRD-om V	2020.	Uređivanje odredaba o zaštitnim slojevima kapitala; podizanje najviše stope ZS (osv), sektorska primjena ZS (ssr), aditivnost ZS (osv) i ZS (ssr), promjene u sustavu notificiranja; određivanje HNB-a kao imenovanog tijela koje procjenjuje primjerenost pondera rizika iz članka 125. stavka 2. ili članka 126. stavka 2. Uredbe (EU) br. 575/2013		29. 12. 2020.	Diskrecijska odluka

Napomena: Popis kratica s objašnjenjima nalazi se na kraju publikacije. Zelenom bojom označene su mjere koje su dodane u odnosu na prethodni broj Makroprudencijalne dijagnostike.

Izvor: HNB

Pojmovnik

Financijska stabilnost je stanje koje se očituje u nesmetanom i učinkovitom funkcioniranju ukupnoga financijskog sustava u procesima alokacije financijskih resursa, procjene i upravljanja rizicima te izvršavanja plaćanja kao i u otpornosti financijskog sustava na iznenadne šokove te pridonosenju dugoročno održivome gospodarskom rastu.

Sistemska rizik definira se kao rizik nastupanja događaja koji kroz različite kanale mogu onemogućiti obavljanje financijskih usluga ili rezultirati snažnim porastom njihovih cijena i ugroziti neometano poslovanje

većeg dijela financijskog sustava, a stoga negativno djelovati i na realnu gospodarsku aktivnost.

Ranjivost u kontekstu financijske stabilnosti označuje strukturna obilježja, odnosno slabosti domaćega gospodarstva koje ga mogu činiti manje otpornim na moguće šokove i pojačavati negativne posljedice tih šokova. U publikaciji se analiziraju *rizici* povezani s događajima ili kretanjima čija materijalizacija može dovesti do narušavanja financijske stabilnosti. Primjerice, zbog visokih omjera javnog i inozemnog duga i BDP-a te visokih potreba za njegovim (re)financiranjem, Hrvatska je vrlo ranjiva s obzirom na moguće promjene financijskih uvjeta i izložena je rizicima promjene kamatnih stopa ili tečaja.

Mjere makroprudencijalne politike podrazumijevaju primjenu instrumenata ekonomske politike, a ovisno o specifičnostima rizika i obilježjima njegove materijalizacije mogu biti standardne mjere makroprudencijalne politike. Osim toga, mjere monetarne, mikroprudencijalne, fiskalne i drugih politika mogu se također, ako je to potrebno, upotrebljavati u makroprudencijalne svrhe. Isto tako, s obzirom na to da unatoč određenim pravilnostima evolucija sistemskog rizika i njegove posljedice mogu biti teško predvidive u svim svojim manifestacijama, uspješno očuvanje financijske stabilnosti ne zahtijeva samo međuinstitucionalnu suradnju u području njihove koordinacije već po potrebi i oblikovanje dodatnih mjera i pristupa.

Popis kratica

- b.b. bazni bodovi
- BDP bruto domaći proizvod
- BiH Bosna i Hercegovina
- br. broj
- CHF švicarski franak
- CRD IV Direktiva 2013/36/EU o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru nad kreditnim institucijama i investicijskim društvima
- CRR Uredba (EU) br. 575/2013 o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva
- čl. članak
- d.d. dioničko društvo
- DSTI pokrivenost otplata duga prihodima (engl. *debt-service-to-income ratio*)
- EBA Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo
- EBITDA poslovna dobit prije kamata, poreza i amortizacije
- EGP Europski gospodarski prostor
- ESB Europska središnja banka

ESMA	Europsko nadzorno tijelo za vrijednosne papire i tržišta kapitala
ESRB	Europski odbor za sistemske rizike
EU	Europska unija
Fed	američka središnja banka (engl. <i>Federal Reserve System</i>)
FOMC	Federalni odbor za otvoreno tržište (engl. <i>Federal Open Market Committee</i>)
Hanfa	Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga
HNB	Hrvatska narodna banka
HRK	kuna
IRB	interni rejting-sustav
LGD	ponderi rizika i gubitak zbog nastanka statusa neispunjavanja obveza (engl. <i>loss-given-default</i>)
LTD	pokrivenost kredita depozitima (engl. <i>loan-to-deposit ratio</i>)
LTI	pokrivenost kredita prihodima (engl. <i>loan-to-income ratio</i>)
LTV	pokrivenost kredita vrijednošću kolaterala (engl. <i>loan-to-value ratio</i>)
mlrd.	milijarda
NBB	središnja banka Belgije
NN	Narodne novine
npr.	na primjer
OSV	ostale sistemske važne (kreditne institucije)
SAD	Sjedinjene Američke Države
SIE	Srednja i Istočna Europa
st.	stavak
tr.	tromjesečje
ZS (gsv)	zaštitni sloj za globalne sistemske važne institucije (engl. <i>global systemically important institution buffer</i>)
ZS (ok)	zaštitni sloj za očuvanje kapitala (engl. <i>capital conservation buffer</i>)
ZS (osv)	zaštitni sloj za ostale sistemske važne institucije (engl. <i>other systemically important institutions buffer</i>)
ZS (pck)	protuciklički zaštitni sloj (engl. <i>countercyclical capital buffer</i>)
ZS (ssr)	zaštitni sloj za strukturni sistemske rizik (engl. <i>structural systemic risk buffer</i>)

Dvoslovne oznake za zemlje

AT	Austrija
BE	Belgija
BG	Bugarska
CY	Cipar
CZ	Češka
DE	Njemačka
DK	Danska
EE	Estonija
ES	Španjolska

FI Finska
FR Francuska
GR Grčka
HR Hrvatska
HU Mađarska
IE Irska
IS Island
IT Italija
LT Litva
LU Luksemburg
LV Letonija
MT Malta
NL Nizozemska
NO Norveška
PL Poljska
PT Portugal
RO Rumunjska
SE Švedska
SI Slovenija
SK Slovačka
UK Ujedinjena Kraljevina

ISSN 2459-8704

